

рішень, зокрема такий розгляд віднесено до компетенції питань, які вирішуються судом під час виконання вироків.

Аналіз законопроектів № 4048 та 4049 від 03 вересня 2020 року дає підставу сумніватися у тому, що запропонованими змінами до КК та КПК буде повністю врегульовано порушення, на яке вказує Європейський суд з прав людини. Так, на нашу думку, необхідно не прирівнювати безстрокове покарання у виді довічного позбавлення волі до строкових покарань та замінювати невідбуту частину покарання більш м'яким за правилами статті 82 КК, а створити окремий інститут яким врегулювати заміну довічного позбавлення волі на строкове покарання. Правову підставу для заміни безстрокового покарання засудженому необхідно диференціювати залежно від кількості епізодів вчинених особливо тяжких злочинів за які призначено покарання у виді довічного позбавлення волі. Розробити однаковий підхід до заміни довічного покарання на визначений строк, забезпечити окрему процедуру в КПК для розгляду таких питань у судовому порядку та передбачити процесуальний порядок оскарження судових рішень у разі відмови у задоволенні подання засудженого про заміну довічного покарання.

Список використаних джерел

1. Рішення Європейського суду з прав людини «Петухов проти України» (№ 2), заява № 41216/13 від 12 березня 2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо виконання рішень Європейського суду з прав людини № 4048 від 03 вересня 2020 року. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua>.

3. Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо виконання рішень Європейського суду з прав людини № 4049 від 03 вересня 2020 року. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua>.

Свінцицький Андрій Вікторович,
директор Українського науково-дослідного
інституту спеціальної техніки та судових
експертиз Служби безпеки України,
кандидат юридичних наук

ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ ЯК ВИНЯТКОВИЙ ЗАХІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ ПІДОЗРЮВАНОВОГО В ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ

Одним із запобіжних заходів у кримінальному процесі є тримання під вартою, що визначається як винятковий запобіжний захід, який застосовується виключно у разі, якщо прокурор доведе, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не зможе запобігти ризикам, передбаченим КПК України. З цього приводу В. В. Назаров зазначає, що тримання під вартою вважається найсуворішим з усіх

передбачених чинним законодавством запобіжних заходів, пов'язаних із позбавленням людини волі, необхідністю підкорятися вимогам режиму в місцях ув'язнення [назаров, с. 31]. Застосування цього запобіжного заходу суттєво обмежує права людини і, передусім, право на свободу та особисту недоторканність, яке гарантовано Конституцією України (ст. 29), Загальною декларацією прав людини (ст. 9), Європейською конвенцією про захист прав і основних свобод людини (ст. 5). Положення про те, що ніхто не може бути підданий безпідставному арешту чи триманню під вартою і не може бути позбавлений свободи інакше як за таких підстав і відповідно до такої процедури, яка врегульована (установлена) законом, є міжнародним стандартом. Проте практики запевняють, що немає необхідності в установленні менших чи більших обмежень для застосування вказаного запобіжного заходу.

З іншого боку, тримання під вартою є найбільш продуктивним запобіжним заходом, а оскільки цей запобіжний захід суттєво обмежує свободу громадян, тому повинен застосовуватися лише у випадках, коли інші заходи є неефективними [1, с. 31].

Слід зазначити, що тримання під вартою застосовується лише до певної категорії осіб, а саме: до особи, яка підозрюється або обвинувачується в учиненні кримінального правопорушення, за який законом передбачено основне покарання у вигляді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; до раніше судимої особи, яка підозрюється або обвинувачується в учиненні кримінального правопорушення, за який законом передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк до трьох років; до раніше не судимої особи, яка підозрюється чи обвинувачується в учиненні кримінального правопорушення, за який законом передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк до п'яти років; до раніше не судимої особи, яка підозрюється або обвинувачується в учиненні кримінального правопорушення, за який законом передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк понад п'ять років; до раніше судимої особи, яка підозрюється або обвинувачується в учиненні кримінального правопорушення, за який законом передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк понад три роки, та до особи, яку розшукують компетентні органи іноземної держави за кримінальне правопорушення, у зв'язку з яким може бути вирішено питання про видачу особи (екстрадицію) такій державі для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку [2]. Із цього переліку видно, що ці особи характеризуються підвищеною суспільною небезпечністю та мають схильність до систематичного вчинення кримінальних правопорушень.

У доктрині кримінального процесу виокремлюють види тримання під вартою – тимчасовий арешт і екстрадиційний арешт. Тимчасовий арешт застосовується до особи виключно на підставі ухвали слідчого судді. Ініціатором розгляду такого питання є прокурор, у межах територіальної юрисдикції якого здійснено

затримання. Клопотання про застосування тимчасового арешту подається винятково у письмовій формі.

Таке клопотання розглядається слідчим суддею у найкоротший строк, але не пізніше сімдесяти двох годин із моменту затримання особи. У засіданні обов'язково беруть участь і висловлюють свої думки прокурор та затримана особа. У разі якщо особа, щодо якої вирішується питання про застосування тимчасового арешту, не володіє державною мовою, їй забезпечується участь перекладача. При цьому в засіданні можуть брати участь та висловлювати свої думки захисник особи, її законний представник, представник дипломатичної чи консульської установи запитуючої сторони [2].

Варто звернути увагу на ще один особливий вид тримання під вартою – екстрадиційний арешт, особливість якого полягає в обмеженні прав особи, яка перебуває за межами держави, та який спрямований на забезпечення екстрадиції особи, яка розшукується іноземною державою за вчинення кримінального правопорушення [3, с. 14].

Процесуальна форма застосування екстрадиційного арешту відрізняється від процедури тримання під вартою, та включає в себе такі етапи: доручення (звернення) центрального органу про застосування екстрадиційного арешту; винесення прокурором клопотання про екстрадиційний арешт; звернення прокурора до слідчого судді із цим клопотанням; розгляд клопотання слідчим суддею; апеляційне провадження щодо ухвали слідчого судді про екстрадиційний арешт; виконання ухвали про екстрадиційний арешт; періодична перевірка слідчим суддею наявності підстав для подальшого тримання особи під вартою (кожні два місяці). Варто зазначити, що строк екстрадиційного арешту не може перевищувати 12 місяців. Центральний орган України невідкладно письмово інформує Управління Верховного Комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців про кожний випадок застосування тимчасового або екстрадиційного арешту до осіб.

Отже, одним із важливих питань, які виникають під час досудового розслідування, є застосування тримання під вартою як виду кримінального процесуального примусу запобіжного характеру, пов'язаного з обмеженням слідчим права особи (підозрюваного, обвинуваченого, засудженого) на свободу і особисту недоторканність. Такий запобіжний захід повинен застосовуватися строго у рамках кримінального процесуального законодавства, що унеможливить зловживання представниками правоохоронних органів своїми повноваженнями.

Список використаних джерел

1. Назаров В. В. Взяття під варту: теоретичні та практичні аспекти. *Європейські перспективи*. 2010. № 4. С. 30–35.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI (станом на 06 лют. 2021 р.) // Офіц. сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651%D0%B017/print29932-924471646>.

3. Бондаренко О.М. Процесуальне забезпечення участі осіб у досудовому розслідуванні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09; Держ. фіскал. служба України, Нац. ун-т держ. податк. служби України. Ірпінь, 2015. 17 с.

Семеншина-Фіголь Богдана Миколаївна,
викладачка кафедри теорії права
та кримінально-процесуальної діяльності
Національної академії Державної
прикордонної служби України імені
Б. Хмельницького

ПРИНЦИПИ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ В ПРОТИДІЇ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ

Проблема пов'язана з поширення наркозлочинності сьогодні набула проблеми національного характеру, тому від ефективності взаємодії у роботі правоохоронних органів України залежить формування ситуації у сфері незаконного обігу «наркотиків» на території України а також безпосередньо від їхнього постачання – контрабанди.

Принципи є важливою складовою частиною будь-якої організованої системи. З цієї причини дослідження проблеми принципів взаємодії Державної прикордонної служби України (далі по тексту – ДПСУ) з правоохоронними органами є логічним продовженням дослідження самого поняття «взаємодія» як організаційно-правового явища. Власне уміння забезпечити досягнення поставленої мети при виконанні службово-бойових завдань, забезпечити при цьому інтереси суспільства та уникнути при цьому небажаного є не що інше, як дотримання принципів діяльності.

Зрозуміло, що діяльність ДПСУ незалежно від своїх різновидів, здійснюється на підставі як відомчих так і міжвідомчих правових норм. Що ж стосується принципів діяльності ДПСУ необхідно відмітити те, що її діяльність в обов'язковому порядку базуються на нормах національного законодавства. Так, Закон України «Про державний кордон України» та «Про Державну прикордонну службу України» визначають основні принципи діяльності ДПСУ. Але поряд з основними принципами, як зазначає І.М. Пастернак, є ще: «принципи діяльності прописані у спеціальних законах, що регулюють окремі напрямки діяльності органів ДПСУ» [4,с.97] одним із таких законів та безпосередньо органом з яким здійснює взаємодію з ДПСУ є Закон України «Про Національну поліцію».

І.М. Пастернак вказує на те, що: «Складність проблеми дослідження принципів взаємодії ДПСУ з правоохоронними органами полягає в тому, що виникає необхідність розмежування принципів діяльності ДПСУ та правоохоронних органів та принципів, на підставі яких здійснюється організація взаємодії між ними» [4, с. 97].